

Сънят на диригента

Михаил Байков

Има нещо утопично и заедно с това безкрайно романтично в това да вярваш, че нещата у нас, в културата, могат да се случат въпреки всичко. Колко ли мъртвородени идеи оплакахме през последните години, сезон след сезон, и колко ли велики идеи никога не проплакаха, защото нямаше кой да ги износи. И колко ли стракове ни насадиха през всички тези години – отгърсване, от които няма да има за цял един живот. Страх за работата ни, страх от нея, страх от другия, от чуждия, от различния, от близостта, от липсата ѝ, от теб, от мен, от мен в огледалото.

Днес, повече от всякога, си мисля колко ли усилия са нужни, за да запазиш себе си в изкуството, в това, което правиш. Да бъдеш не просто честен и отговорен, да можеш да понесеш не просто камшиците и стрелите на бясната съдба, но въпреки времето, държавата и Аза, да намериш сили и мотивация сам да се опълчиш срещу морето от мъки, което те чака бурно, тихо и разгневено – чака те, за да се гмурнеш и, ако вземеш пък, че оцелееш и преплуваш мъглата от неволи, да му туриш края.

Творбата не се ражда от безразличие, нито дори от ведрост. В мигове на изпитания, най-ясно изкристализират онези произведения, от които можем да черпим покой и утеха. Но как да ни ги дадат, когато самите те са родени от тревога и безутешност. Това внезапно сгърчване, това очакване, че нещо ще се случи, че ще се реши най-сетне участта на духа – това усещане за нирвана, че най-после си направил нещо отвъд хоризонта на словото – това ме крепи и мен – професионално, мисионерски.

„Страх“ е третото дете в семейството на Държавния куклен театър в Стара Загора, родено в творческите лаборатории, които театъра започва преди повече от десет години. И ако използваме метафората, че за първата постановка – „Комедия аха-аха дел’арте“ е била водеща *вратата*, че усилията от тези творчески срещи трябва да се увенчаят с финален спектакъл, който да има повече от едно случване пред публика, а във втория – „Няма да платим“ – е горяла *надеждата*, че тази мисия трябва

Михаил Байков (1987) е театровед. Заместник-директор е на Младежки театър „Николай Бинев“. Завършва НАТФИЗ през 2011 г. със специалност Театрознание и театрален мениджмънт, а по-късно прави и магистратура по Театрално изкуство. След дипломирането си започва работа като експерт „Международни сътрудничества“ в Народния театър. От 2008 г. е координатор на МТФ „Варненско лято“, а от 2014 г. на „Метрополитан опера“ на живо в България. От февруари 2014 г. е докторант по куклен театър към катедра „Театрознание“ в НАТФИЗ. Автор е на критически и други текстове в „Homo ludens“, „Кукларг“, „Театр чудес“ и др. Един от малкото българи, които публикуват в блога за театър на Международната асоциация на театралните критици (IATC) – „Critical Stages“.

ва да продължи, то тук, съвсем ясно личи *любовта*, с която „Страх“ е направен.

Когато през април т.г. гледах за първи път резултата от лабораторията „Приказка без край“, си давах някаква сметка за посоката, в която екипът иска да тръгне. Измежду всичките условности, търсения, неясноти и пр. захарнопамукови идеи, едно като че ли стана ясно още тогава – бъдещият спектакъл няма намерения да гали окото, не иска дори морално-дидактически да се ангажира с публиката, с отварянето на нейните сетива за случващото се. Този път ще се пипа твърдо и грубо там, където трябва да сме принципино нежни. Деликатно нещо е душата! Но кога и как иначе да предизвикаш катарзис, ако не отвориш кутията на Пандора, ако не оставиш лешоядите да изкълват греховете ти, и така да освободят душата ти; ако не съпреживееш музиката и не размахаш диригентската палка в личния си живот; ако не агресираш до край контрабаса в теб, не афектираш собствената си динамика. Нищо няма да стане! Никога няма да стане! Никога!

„Страх“ се спира на житейската история на един човек, който ревизира собствения си изживян живот. Жаждата за живот в розово, но в крайна сметка, уви – живот в страх. Страх, с който няма силата да се справи, срещу който няма силата да се изправи. Интересен е ракурсът, през който действието се развива. На сцената се срещат детството, зрелостта и старостта. И задават своите въпроси, и се лутат в някакви отговори за това какви искат да бъдат, но не са.

Когато порасна, искам веднага да стана голям!

Ако можеш да започна живота си отначало, щях съвсем различно да го изживея.

Щях да живея на други обороти! Щях да ставам рано! Щях да живея плътно!

Ако можеш да започна живота си отначало щях да бъда щастлив!

И докато воайорстваме над тези мигове неизконсумиран чужд живот, на сцената различни картини, една след друга ни срещат с безкрайни-

те проявление на страха. Тук е страхът от първата среща между двама обичащи се. Страхът от социума, от възможността обществото да не те приеме веднага или директно да те отхвърли. Тук е и страхът от интервюто с военната комисия, когато си на 18; от въпросите, които ти задават в нелепото предаване по телевизията, в което си поканен. Страхът за детето – да не падне, да не се удари, да не настине, да не си счупи крака, да не се изгори на огъня. Страхът, който най-често превръща родителя в свирепо чудовище, което започва да общува императивно със своето дете. *Не пипай вазата! Не скачай в локвата! Не говори с непознати! Не говори, когато не те питат! Нали знаеш, ако не слушаш, кой ще дойде?* Това са картите, които големите разиграват всеки път – къде от страх, къде от безразличие – щом трябва да мотивират собственото си поведение. И накрая винаги идва Торбалан. И се питам защо насаждаме този страх у децата си? Защо превръщаме сънищата им в кошмар? За да изпратим детството им по-рано и да ги оставим да преплуват сами реката на страха, като ги посрещнем на другия бряг – озъбени до болка от проблемите си?

Дали появата на този спектакъл ще резонира трайно сред обществеността в Стара Загора – не знам. Не знам и дали неговия живот ще е дълъг, защото той не се изкушава да бъде смешен, лек, да забавлява оскотялата публика. Напротив – бърка в раните, хваща те за гърлото, а кой, питам #кой днес обича да бъде сочен, да бъде държан отговорен за малодушието и бездействието си. Няма такъв!

Има обаче друго, което считам за по-важно и социално значимо. Нивото и професионализма, с които „Страх“ се заявяват на театралната карта у нас, за мен отваря два въпроса. Първият е – не е ли дошло времето за възраждането на тъй наречените куклени спектакли за възрастни, ако добавената стойност (художествена, естетическа, социална, финансова) при тях е по-голяма, отколкото при задължителните репертоарни заглавия, които държавния институт трябва по статут да произвежда? И в този ред на мисли, не трябва ли да се помисли за създаването на условия, при които те могат да се случват в рамките на поетите ангажименти? От тук и вторият въпрос – какви са пречките и перспективите пред създаването

на Център за театрални изследвания и кукли – лаборатория, която да работи в посоката на развитието на сценичния театрален език в сферата на кукления театър; която да среща специалисти – режисьори, драматурзи, актьори, сценографи, композитори, лайт дизайнери и театроведи, които да работят заедно за укрепването на творческите търсения в тази ниша, която днес наричаме съвсем недостатъчно коректно *куклен театър за възрастни*. Считам за крайно недостатъчно наличието на един-единствен кукленотеатрален фестивал за възрастни, провеждащ се веднъж на две години, който да бъде обективен showcase на състоянието на държавния репертоар в направлението за *възрастни*. Освен това липсата на разписан ангажимент на практика не задължава никого да работи в тази посока. Какво се случва обаче с онези, които все пак искат да развиват и трупата, и репертоара си? Ето заради тях смятам, че наличието на един такъв Център, в който на принципа на workshop-а или work-in-progress може да се развива целогодишно онова, което сега е симптоматично. Място, на което могат да се събират артисти от всички куклени и драматично-куклени театри, да генерират идеи, да ги реализират и в този смисъл да осъществяват колективно своите търсения. И смятам, че този формат следва да бъде припознат от централната власт след като негов мотор са същите тези автори, които съботно-неделно размиват децата ни. Някой, според мен, трябва да направи първата крачка и да даде шанс на другите да го последват. Иначе ще продължим да правим нещата въпреки всичко или от страх.

В духовен план всяка болка е шанс, само в духовен!

„Страх“
“Fear”

